

SVENSKA LANDSMÅL OCH SVENSKT FOLKLIV

Tidskrift för talspråksforskning,
folkloristik och kulturhistoria

2023

Årgång 146

Utgiven av Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur
i samarbete med Institutet för språk och folkminnen och
Folklivsarkivet med Skånes musiksamlingar vid Lunds universitet

SWEDISH DIALECTS AND FOLK TRADITIONS

Journal of dialectology, sociolinguistics,
folklore research and cultural history

Founded in 1878 by J. A. Lundell

Published by

THE ROYAL GUSTAVUS ADOLPHUS ACADEMY FOR SWEDISH FOLK CULTURE,
UPPSALA

in collaboration with

THE INSTITUTE FOR LANGUAGE AND FOLKLORE and THE FOLKLIFE ARCHIVES
WITH THE SCANIA MUSIC COLLECTIONS AT LUND UNIVERSITY

Principal editor:

MATHIAS STRANDBERG

Editors:

KARIN GUSTAVSSON, ERIK M. PETZELL and LENA WENNER

Editorial board:

*Rogier Blokland, Lars-Erik Edlund, Charlotte Hagström, David Karlander,
Susanna Karlsson, Bengt af Klintberg, Ida Larsson, Caroline Sandström,
Susanne Nylund Skog, Camilla Wide, Susanne Österlund-Pötzsch*

2023

Volume 146

Distributed by Eddy.se

SVENSKA LANDSMÅL OCH SVENSKT FOLKLIV

Tidskrift för talspråksforskning, folkloristik
och kulturhistoria

Grundad 1878 av J. A. Lundell

Utgiven av

KUNGL. GUSTAV ADOLFS AKADEMIEN FÖR SVENSK FOLKKULTUR, UPPSALA

i samarbete med

INSTITUTET FÖR SPRÅK OCH FOLKMINNEN OCH FOLKLIVSARKIVET MED
SKÅNES MUSIKSAMLINGAR VID LUNDS UNIVERSITET

Huvudredaktör:

MATHIAS STRANDBERG

Redaktörer:

KARIN GUSTAVSSON, ERIK M. PETZELL och LENA WENNER

Redaktionsråd:

*Rogier Blokland, Lars-Erik Edlund, Charlotte Hagström, David Karlander,
Susanna Karlsson, Bengt af Klintberg, Ida Larsson, Caroline Sandström,
Susanne Nylund Skog, Camilla Wide, Susanne Österlund-Pötzsch*

2023

Årgång 146

Distribueras av Eddy.se

Årgång 146. H. 349 från början

Samtliga forskningsartiklar som publiceras i tidskriften har genomgått anonymiserad kollegial granskning av minst två granskare. – All research articles published in this journal have undergone double-blind peer review by at least two referees.

I citat efter äldre källor kan stötande språkbruk förekomma. – Quotations from older sources may contain offensive language.

© Författarna

Sättning och omslag: Mathias Strandberg

Distribution av den tryckta upplagan:

eddy.se ab

e-post: order@bokorder.se

Box 1310, 621 24 Visby. Telefon 0498-25 39 00

<http://kgaa.bokorder.se>

Tidskriftens webbplats: <https://publicera.kb.se/svlm/>

Tidskriftens e-postadress: svlm@gustavadolfsakademien.se

ISSN: 0347-1837 (Print)

ISSN: 2004-9242 (Online)

Innehåll

HANS-OLAV ENGER, Verdifullt om verbkongruens. Anmeldelse av Adam Horn af Åminnes doktoravhandling	7
BLANKA HENRIKSSON, »Man är liksom alltid mittemellan på något sätt». Gränsöverskridningar i ett intervjumaterial om migration från Finland till Sverige	23
BENGT AF KLINTBERG, Högtidsstunder i Ulvaboda. Om Ivar Andersson och hans berättarkonst	47
ISAK LIDSTRÖM, Baseboll för anarkister. Om brännbollens etablering i Sverige vid sekelskiftet 1900	73
SARAH WIKNER, SAARA HAAPAMÄKI och VIVECA RABB, Variation mellan kort- och långstavighet i finlandssvenskt talspråk	93
LARS-ERIK EDLUND, ERIK MAGNUSSON PETZELL, CAROLINE SANDSTRÖM, MATHIAS STRANDBERG och LENA WENNER, Litteraturkrönika 2023	121

Meddelanden och aktstycken

OLLE KEJONEN, Tre samiska lånord i meänkieli	137
CAROLINE SANDSTRÖM, Meddelande angående <i>Ordbok över Finlands svenska folkmål</i>	143
Per Larssons »Öfversikt af Färsmålen». Utgiven och kommenterad av Mathias Strandberg.	144

Minnesord

Gösta Arvastson 1943–2023. Minnesord av Anders Gustavsson	159
Nils-Arvid Bringéus 1926–2023. Minnesord av Birgitta Svensson.	165
Gunnar Nyström 1939–2021. Minnesord av Yair Sapir	169

Litteratur

Katarina Ek-Nilsson et al., <i>Min mormor. Kvinnoliv i en annan tid</i> . Rec. av Eva Helen Ulvros	173
Terry Gunnel (red.), <i>Grimm ripples: The Legacy of the Grimms' Deutsche Sagen in Northern Europe</i> . Rec. av Alf Arvidsson	179

Nils-Arvid Bringéus

1926–2023

Foto: Sven Hjalmarsson.

En nestor inom svensk etnologi har gått ur tiden. Nils-Arvid Bringéus avled i april 2023 vid en ålder av 97 år. Ett långt forskarliv är till ända men kvar finns en ovanligt diger publikationslista där i stort sett alla ämnets forskningsområden ryms.

Nils-Arvid föddes år 1926 och växte upp i Örkelljunga där fadern var folkskollärare. Släktnamnet Bringéus antog han 1945 efter studentexamen. Namnet härstammar från hans farfars hembygd Bringetofta i Småland. Hembygden i Örkelljunga kom att betyda mycket för Nils-Arvid. Om denna publicerade han sina första skrifter och här byggde han upp en livaktig hembygdsförening där han var ordförande i ett halvt sekel. Friluftsmuseet Ingeborrarp är också resultatet av hans arbete.

Redan vårterminen 1947 gjorde han entré inom folklivsforskningen, på Finngatan i Lund. Då hade just Carl Wilhelm von Sydow blivit emeritus och Sigfrid Svensson tillträtt som professor. Nils-Arvid kom sedan att ägna större

---

Birgitta Svensson, professor emerita i etnologi, Stockholms universitet. – Professor Em. of Ethnology, Stockholm University. birgitta.svensson@etnologi.su.se

Svensson, Birgitta, 2024: Nils-Arvid Bringéus 1926–2023. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2023 (146), s. 165–168. – Svensson, Birgitta, 2024: Nils-Arvid Bringéus 1926–2023. In: *Swedish Dialects and Folk Traditions* 2023 (146), p. 165–168. – DOI: <https://doi.org/10.69824/svlm.146.25732>

Denna artikel publiceras under villkoren i Creative Commons-licensen CC BY 4.0, som tillåter användning, spridning och reproduktion i vilket medium som helst, förutsatt att originalverket är korrekt citerat. – This article is published under the conditions given in the Creative Commons license CC BY 4.0, which allow use, distribution and reproduction in any medium, provided that the original work is cited correctly.

Minnesord. Denna artikel har ej genomgått sakkunniggranskning. – Obituary. This article has not undergone peer review.

© 2024 Författaren och Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur. – © 2024 The author and the Royal Gustavus Adolphus Academy for Swedish Folk Culture.

delen av sitt yrkesliv åt etnologiämnet och med undantag från några tillfällen som gästprofessor vid utländska universitet, var det vid Lunds universitet som han gjorde det.

I doktorsavhandlingen från 1958, *Klockringningsseden i Sverige*, en klassisk spridningsstudie inom den historisk-geografiska skolan, präglad av dåtidens stora intresse för karteringar, visar han på den här kyrkliga sedens skillnader i olika bygder. Han klarlägger klockringningssedens gestaltning och funktion i rum, tid och social miljö, vilket visar både en detaljerad lokaletnologisk forskning och en översikt över landet i sin helhet med betydande utblickar över de nordiska grannländerna. Det nya med studien är att den tar fasta på sedens utbredning i samtiden. Det är första gången som det inom ämnet görs en omfattande samtidsstudie samtidigt som den förenas med belägg från äldre tider. Recensenten i RIG (1962), Harald Hvarfner, förklarar detta på följande sätt: »Längd-snittet genom århundraden upp mot samtiden ger i ett sammanhang folklivsforskningens säregna förmåga att förklara nuet». Långt senare – i sin installationsföreläsning som professor vid Lunds universitet, utgiven i RIG 1968 (s. 41–49) – uttryckte Nils-Arvid själv det etnologiska perspektivet som just att »[o]bservationen i fältet får sitt komplement genom analys av arkivaliskt material». Detta kallar han *det rörliga perspektivet* eller *det kulturhistoriska perspektivet* (s. 46).

Sigfrid Svensson var den folklivsforskare som ledde honom in i ämnet, och när Nils-Arvid Bringéus gav ut den flitigt använda introduktionsboken *Människan som kulturvarelse* 1976 var det till honom som han riktade sin tacksamhet och tillgivenhet.

Nils-Arvids främsta vetenskapliga verk är sannolikt den digra boken om den svenska folklivsforskningens huvudurkund *Gunnar Olof Hyltén Cavallius som etnolog. En studie kring Wärend och wirdarne* från 1966. Här visar Bringéus prov på sina gedigna ämnes- och lärdomshistoriska kunskaper varför detta också blir en bred skildring av den svenska folklivsforskningens historia. Här görs tillbakablickar så långt bakåt i tiden som till Olaus Magnus och Johannes Bureus samtidigt som läsaren bibringas såväl teoretiska perspektiv på kulturutveckling som metodologiska perspektiv på den traditionshistoriska metoden.

När Folklivsarkivet i Lund 1988 firade sina 75 år berättade Nils-Arvid hur ämnets beteckning 1967, då han tillträdde professuren, strax kom att ändras från nordisk och jämförande folklivsforskning till etnologi, motiverat bland annat av ämnets ökade internationalisering. Efter några år slogs det fast att ämnet skulle benämnas »etnologi, särskilt europeisk».

Själv bidrog hans starkt till att föra ut ämnet internationellt i såväl konferenser som i publikationer och tidskriftsredaktioner. Han var vicepresident i ämnets europeiska organisation SIEF (The International Society for Ethnology and Folklore), som grundades i Paris 1971. Samma år startade han den engelskspråkiga tidskriften *Ethnologia Scandinavica* med syftet att föra ut den skandinaviska etnologins rön till de europeiska kollegerna. Han var dess redaktör under ett kvarts sekel.

När etnologerna Jonas Frykman och Orvar Löfgren i samband med Nils-Arvids pensionering 1991 gav honom en festskrift (*Svenska vanor och ovanor*) var temat sed och samhälle en problematik som präglade hans tid som professor.

Men det är inte bara som forskare om sed som Nils-Arvid Bringéus har gjort avtryck. Åtskilliga är de ämnen han spridit kunskap om. Främst har det gällt det sydsvenska bonadsmåleriet, folkkonst och kistebrev samt matvanor och kosthåll, men det har också handlat om den materiella kulturen i form av plogar, bastrep, räfsor, kåsor, stånkor, spadar och mycket mera.

Han kom också att lyfta fram speciellt etnologiskt källmaterial som kommit att betyda mycket också inom andra ämnens forskning. Här märks till exempel bouppteckningars betydelse som källa, liksom vilken kunskap man kan hämta ur sockenbeskrivningar och budskapen i det folkliga bildmaterialet. Samtidigt diskuterade han ämnets källkritiska problem.

Nils-Arvid Bringéus spred etnologiämnet till en vidare krets i samhället genom föreläsningar och böcker som *Arbete och redskap* (1971), *Årets fest-seder* 1976 och *Bildlore* 1981.

Parallellt med att han ledde etnologiämnet mot allt större studentkullar tog han också ett mycket stort ansvar i det akademiska ledarskapet, i ledning av det egna ämnet, fakulteten och universitetet men också i akademier och internationella sammanslutningar. Han var ledamot av flera lärda sällskap och erhöll hedersdoktorat i etnologi vid universitetet i Åbo, Münster och Bergen.

Som emeritusprofessor kom Nils-Arvid att fortsätta en mycket omfattande forskning som resulterade i åtskilliga nya publikationer. Vid varje tillfälle man träffade honom överräcktes en ny bok. Bland de senare böckerna märks en tydligare kulturhistorisk metod som i den fina boken *Lyckan kommer, lyckan går* från 2004. Utifrån ett långt historiskt perspektiv diskuteras här olika föreställningar om lycka och olycka i ett brett sammanhang.

Hans skrev också flera forskarbiografier där han exempelvis lyfte fram forskare som Åke Campbell och Carl Wilhelm von Sydow som måhända annars hade glömts bort.

Nils-Arvid var inte bara outtröttlig i den egna forskningen. Han tog också generöst del av andras utkast och funderingar. Han var alltid nyfiken på nya problemställningar och välkomnade särskilt ämnen med långa historiska perspektiv. På seminarierna kunde man ibland rädas hans bistra frågor men blev samtidigt glatt överraskad över hur vänligt han mottog svaren. Sina adepter stöttade han inte bara fram till doktorsexamen utan även vidare till tjänster vid universitet och museer, in i akademier och ut i världen.

Då John Granlund lämnade professuren i Stockholm vid Nordiska museet och Stockholms universitet 1981 önskade man kalla Nils-Arvid Bringéus till den professuren, men han ville inte lämna Lund. Det reser onekligen frågan hur utvecklingen skulle ha sett ut på dessa lärosäten om han hade valt Stockholmsprofessuren. Ämnets kulturhistoriska prägel förde han vidare till kommande etnologgenerationer i Lund.

Birgitta Svensson